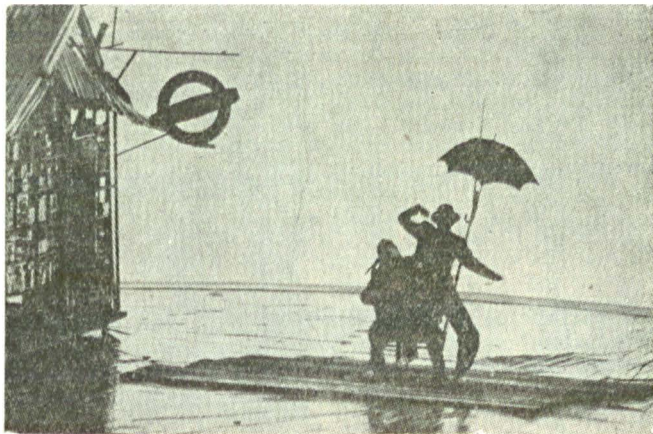

*Jurnal
de
călătorie*

**VALERIA
DUCEA**

O săptămână,
oaspete
la
„Berliner
Festtage“

Împreună cu artistul păpușar Liviu Steciuc, am fost o săptămână oaspeți la cea de-a 26-a ediție a festivalului „Berliner Festtage“, desfășurată între 1 și 17 octombrie.

Mai bogată decât la ediția precedentă, participarea internațională din această toamnă a pus la grea încercare renumitul simț organizatoric al gazdelor, care n-au mai putut face față, așa cum erau obișnuite: planificat, precis, în perfectă ordine, cererii de bilete. Afluența publicului la porțile teatrelor, mulțimea tinerilor care, „luîndu-le cu asalt“, „cerșeau“ „ajutați-ne cu un bilet să ne hrănim sufletul!“, au iscat probleme insolubile.

Fără intervenții salutare la cele mai înalte foruri (care mai găseau totuși, în „fondurile de rezervă“ ale invitațiilor speciale, soluții la unele cereri arzătoare), nici oaspeții străini n-ar fi putut vedea tot ceea ce-și doriseră. Iar dorințele au fost multe, pe măsura afișului, care cuprindea: concerte cu orchestre și soliști celebri din 19 țări; ansambluri folclorice din India, Vietnam, Irak, Columbia, Cuba, Venezuela sau reprezentînd Organizația de Eliberare a Palestinei; reprezentații oferite de „Piccolo Teatro“ din Milano, Teatrul de Satiră din Moscova, Teatrul

Național din Bratislava, Teatrul „Lacrimă și ris“ din Sofia, teatrele municipale din Viena și Potsdam; o mulțime de premiere de operă și teatru autohtone, printre care: *Johann Faustus* de Hanns Eisler la „Berliner Ensemble“, *Micii burghezi* de Maxim Gorki la teatrul ce poartă numele autorului, *Philemon și Baucis* de Haydn la Opera de Stat etc., precum și spectacole mai vechi, dar extrem de interesante — *Maestrii cîntărești din Nürnberg*, *Scripcarul pe acoperiș*, *Boema*, *Liliacul* (Opera Comică); un program din opera poetului Johannes Becher, intitulat *Goana după fericire — ce este fericirea?* — susținut în sala teatrului „Maxim Gorki“ de cei mai buni actori din Saxonia, era și el un punct de atracție.

„Non multa sed multum“, ne-am zis, împăcați cu noi înșine și cu lumea întreagă, după ce am văzut, în cele șapte zile, opt spectacole, printre care unul de elită omagiul adus marelui om de teatru german Bertolt Brecht, de Piccolo Teatro din Milano, cu *Omul cel bun din Siciuan*, în regia lui Giorgio Strehler.

Socotit pe bună dreptate punctul teatral de vîrf al festivalului, spectacolul lui Strehler a impresionat profund prin

La paginile 51 și 52, trei scene din „*Omul cel bun din Sicilian*” de Brecht, Piccolo Teatro din Milano, regia Giorgio Strehler.

originalitate și prin forța imaginației. Într-o perioadă în care se mai produc elucubrații scenice ce-și propun destrămarea formelor, un spectacol ca *Omul cel bun...* este o adevărată mană cerească: echilibru și armonie, puritatea formelor, precizie, idei limpezi și viguroase, caractere puternice... Montarea lui Strehler filtrează și topește într-o imagine arhicunoscutului „efect de distanțare” brechtian, unele mijloace ale expresionismului german, modalități specifice teatrului realist italian, caracterizat prin joc temperamental, exploziv, plin de viață.

Rod al unei vaste culturi și experiențe teatrale, spectacolul înfruntă, într-o perfectă unitate stilistică, prejudecata despre un Brecht rece, greoi, distant. Profund brechtian în spirit, prin dimensiunea poetică și prin abordarea complexă a procesului de alienare a omului în epoca mercantilizării, el se descoperă profund strehlerian în formă.

Desfășurată pe turnantă, ca pe o insulă plasată într-o mlaștină cenușiu-albăstrie, cu ochiuri de apă limpede, dar și cu băltoace de noroi (peste care sar, dar în care uneori se întimplă să mai și alunece, și chiar să cadă, personajele), lumea *Omului cel bun...* dobindește, în lumina puternică, strălucitoare a soarelui de amiază, sau în irizațiile stranii, violacee, ale nopților cu lună, contururi și culori de-a dreptul fascinante. Rotindu-se în cutia scenei ca într-un spațiu selenar (sugerat prin paravane albe), această „corabie a lui Noe” — cu năpăstuiții soartei înghesuți, claie peste grămadă, în tutungeria dăruită de zei lui Șen-De (miniaturală pagodă cu acoperiș de tablă ondulată, cu multe rafturi și cutii de conserve), trăgând cu toții, în extaz, din țigări de foi și azvîrlind fumul, ca pe o sfidare, în ochii lumii întregi, în timp ce, cu glas adînc și nostalgic, o fată, sprijinită de canatul ușii, cîntă „cîntecul fumului” — relevă extraordinar de viu și de sugestiv compa-

siunea și solidaritatea regizorului cu umanitatea ultragiată. În această atmosferă ambiguă, de început sau de sfîrșit de lume, cu trimiteri atît la mitologie cît și la contemporaneitate, se detașează o suită de momente antologice; așa este clipa de dragoste și de fericire consumată de Șen-De și de aviatorul Yang, la revărsatul zorilor, îmbrățișați și ghemuiți, asemeni gemenilor în pîntecul mamei, pe o punte îngustă de scînduri, în mijlocul mlaștinii, temători să nu cumva să alunece în noroi; amintirea acestui „paradis al sentimentelor genuine” se va șterge înspre final, cînd, la lumina crudă a cîtorva reflectoare, eroii împing uriașe baloturi de tutun, învîrtindu-se ca niște animale într-un țarc de sîrmă ghimpată.

Pe cît de „brechtian” s-a arătat Strehler prin sarcasmul cu care este înfățișat Șui-Ta (apariție senzațională, inspirată parcă din filmele expresioniste — chip macabru, cu dantură de aur și cu rinjet sinistru, cu mișcări și atitudini stereotipe, cu reacții de marionetă), pe atît de „italian” s-a arătat el prin umorul frust, popular, ce-i caracterizează viziunea asupra reprezentanților „ordinii superioră”. Cei trei zei apar la început ca niște modești prelați, sutane albe, pălării negre, purtînd mici cărți de rugăciune; ei coboară din cer pe un trapez garnisit cu beculețe care degajă o lumină palidă; la a doua înfățișare, trapezul e puternic luminat de luminări mari și tivit cu ghirlande de trandafiri, iar zeii poartă odăjdii somptuoase și mitre bătute în pietre scumpe; în final, sînt niște vagabonzi jerpeliți, aciuai în tomberoane de gunoi, căutînd cu înfrigurare, ca niște șobolani: hăituiți, un refugiu undeva sub pămînt, pînă alunecă jalnic în trapa scenei. Gradoarea și mizeria, puterea și slăbiciunea, strălucirea și degradarea „celor de sus” sînt revelatoare. Strehler nu lasă însă îndepărtatul Sicilian (localizarea e făcută cu exemplară discreție: un evantai, o pălărioară conică, lampioane de hîrtie colo-

rată) în voia soartei, ci îi creează o legătură cu publicul. În salopetă, cu șapca pe-o ureche, sacagiul Vang străbate sala de la un capăt la altul, protestînd vehement. Procesul lui Șen-De se desfășoară cu personajele plasate în sală sau în balcoane agățate la arlecchini. Șen-De se adresează direct spectatorilor, în limba germană, cerîndu-le ajutor în demascarea nedreptății, afirmînd, dincolo de durere, speranța: „un sfîrșit trebuie să existe”. Extraordinară, performanța actriței Andreea Jonasson, în diferitele ipostaze ale eroinei lui Brecht „omul bun” — „înger al mahalalei”, purtînd însemnele femeii ușoare, ori modestă vînzătoare de tutun, în cămașă lungă, țărânească; și „omul rău” — Șui-Ta, construit demonstrativ, în tușe tari, grotești. Dealtfel, întreg ansamblul a slujit exemplar ideile montării, detașîndu-se prin conturul energic al caracterelor și Renato De Carmine (Vang), Massimo Ranieri (Yang), Mario Valgoi (Bărbierul), Isa Di Marzio (Doamna Yang). Ar fi nedrept să nu pomenim și numele scenografului Paolo Bregni și al creatoarei de costume Luisa Spinatelli, care au oferit o lecție de eleganță și rafinament.

Am revăzut la Berlin și celebrul spectacol strehlerian cu piesa lui Goldoni *Slugă la doi stăpîni*; mi s-a părut, însă, datat. Deși foarte bun în dublul rol al lui Arlecchino, Ferruccio Soleri n-a putut șterge amintirea inegalabilului, nemuritorului Moretti.

Remarcabile virtuți profesionale în toate compartimentele artei scenice dezvăluie reprezentațiile oferite de artiștii germani. Am urmărit cu interes *Casa arsă* și *Philemon și Baucis*, montare a Operei berlineze realizată cu concursul artiștilor păpușari din Neubrandenburg, în regia tînărului Peter Waschinsky și sub conducerea muzicală a lui Ernst Stoy. Dedicate de Haydn teatrului de păpuși de la curtea contelui Esterhazy, cele două partituri au fost readuse în memoria contemporanilor cu prilejul sărbătoririi a 250 de ani de la nașterea compozitorului. Spectacolul a captivat prin perfecțiunea interpretării muzicale, atît din partea orchestrei, cît și a cîntăreților. Talentul artiștilor păpușari s-a relevat mai pregnant în partea a doua, sugerînd fiorul liric și accentele tragice din *Philemon și Baucis*; minuirea a fuzionat cu muzica și cu decorul, creatorii spectacolului exploataînd ingenios spațiul cochetei săli „Apollo”. Reprezentația a lăsat o foarte bună impresie, atît datorită concepției inedite, cît și stilului în interpretare.

N-am lăsat să-mi scape prilejul de a vedea musicalul *Scriptcarul pe acoperiș* după *Tevie lăptarul* de Șalom Alehem (libretul — Joseph Stein; muzica — Jerry Bock; coregrafia — Jerome Robbins).

Spectacolul celebrei trupe de la Opera comică berlineză, regizat de Walter Felsenstein (scenografia, Valerie Lewental, coregrafia, Tom Schilling), ne-a răsplătit așteptările, atît prin muzica modernă, cu rezonanțe din folclorul idiș și din cel rus, cît și prin imaginea scenică. Decorul este alcătuit dintr-un uriaș cub de lemn, care se deschide în fel și chip, oferînd rapid o multitudine de spații de joc. Cîntăreți excelenți — totodată excelenți actori — impun personaje vii, expresive. Masivul, roșcovanul, bărbosul Tevie, cel pe nedrept prigonit, se reliefează în admirabila interpretare dată de Wolfgang Dehler. De neuitat rămîn tînguirile nostalgice, leit-motivele *Scriptcarului*, susținute cu voce și la vioară de Joachim Hentschel. Excelente, scenele de mase, înfățișînd ritualuri evreiești tradiționale.

Am văzut și trei montări de teatru de păpuși. Pe afixul celebrei trupe cehoslovace de marionete „Spejbl și Hurvînek”, o suită de momente antologice din spectacolele realizate de-a lungul a 50 de ani de existență; am reținut virulența satirei antirăzboinice și antidogmatice, comicul de sorginte populară, pus în slujba ideilor de pace și înțelegere între oameni, prin intermediul unor marionete expresive, cărora artiștii minuiatori ca Jiří Streda, Miloš Kirschner, Helena Stáchová, Luboš Homola, Bohuslav Šulc le dau viață și strălucire.

Harnica și talentata trupă de păpușari berlineză a prezentat în premieră, în regia lui Peter Hank, *Micul elefant* (dramatizare după Rudyard Kipling de Wladyslaw Adomatis), spectacol conceput în respectul tradiției, urmărind să ofere copiilor, într-o formulă nesofisticată, modele de comportament. Păpuși frumoase, ușor caricaturizate, se desprindeau lin și firesc dintr-un amuzant decor — o „carte de citire”, ale cărei foi se întorceau după consumarea fiecărui episod al acțiunii.

Recitalul celebrului artist păpușar vest-german Albrecht Roser, *Clovnul Gustav și ansamblul său*, a fost o demonstrație a ceea ce înseamnă să-ți dedici întreaga viață perfecționării modului de a aranja sforile pe trupul marionetei, pentru a scoate extraordinare efecte scenice. În aplauzele publicului au evoluat, perfect minuite, faimoasele păpuși din nu mai puțin faimoasele numere roseriene: *Fetița cu balonul*, *Bătrînul flașnetar*, *Plimbatul berzei dimineața*, *Conferința doctorului Lambrosius*, *Domnișoara Lola*, *Dansatoarele spaniole* și memorabilele *Clovnul și floarea*, *Bunica cicălitoare*, care spune adevărul, *Concertul clovnului Gustav*.

Valeria DUCEA